

BİLİNMEYEN BİR HALK ŞAİRİ ÂŞIK MAHZÛNÎ VE ŞİİRLERİNİ İHTİVÂ EDEN BİR CÖNK

AN UNKNOWN FOLK POET AŞIK MAHZUNI AND A CONK
CONTAINING THEIR POEMS

Mustafa ÖZTÜRK*

Özet

Türk halk edebiyatının en önemli yazılı kaynakları arasında yer alan cönkler, ihtivâ ettikleri malzemeler dikkate alındığında mutlaka değerlendirilmesi gereken yazılı kaynaklar olarak kabul görmektedir. Bugüne kadar çok sayıda cönk literatüre kazandırılmış olmasına rağmen hâlâ belli kişilerin elinde araştırmacıların istifâdesine açılmamış birçok cönkün bulunduğu bilinmektedir. Bu çalışmada da dedesi Âşık Mahzûnî'ye ait cönkleri "ata yâdigârı" olarak saklayan M. Mustafa Yılmaz'dan edinilen bir cönk üzerinde çalışılmıştır. Cönkte hece ölçüsüyle söylenmiş yirmi beş halk şiirine yer verilmiştir. Söz konusu şiirlerin on üç tanesinin Âşık Mahzûnî'ye, on iki tanesinin de Erzurumlu Emrah'a ait olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada, Türk halk edebiyatı literatürüne ilk defa girecek olan Âşık Mahzûnî'nin hayatı, kaynak şahıslardan elde edilen bilgilerle derlenmiş, cönkün nitelikleri hakkında genel bilgiler verilmiş ve ayrıca cönkün yeni harflere çevrilmiş metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halk şiiri, cönk, Âşık Mahzûnî.

Abstract

Cönks,¹ which are among the most significant written sources of Turkish folk literature, are accepted as written sources that must be evaluated when the materials they contain are taken into consideration. Despite the fact that numerous cönks have been brought to the literature until today, it is known that there are still many cönks in the hands of certain people that have not been opened for the use of researchers. This study deals with a cönk obtained from M. Mustafa Yılmaz, who kept the cönk belonging to his grandfather Aşık Mahzuni as "ancestral heirloom". Twenty-five folk poems sung with syllabic meter are included in the cönk. It has been determined that thirteen of the poems mentioned belong to Aşık Mahzuni and twelve of them belong to Emrah from Erzurum (Erzurumlu Emrah) The study compiles the life of Aşık Mahzuni, who will take place in the Turkish folk literature for the first time, with the information obtained from the source persons, gives general information about the characteristics of the conk, and also submits the latinized text of the cönk.

Keywords: Folk poetry, cönk, Aşık Mahzuni.

* Doç.Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü, e-posta: mustafaozturk@artuklu.edu.tr
ORCID:0000-0003-0637-8760

¹ A leather-covered poetry notebook in which saz poets used to collect their poems and sometimes included the poems of other saz poets as well.

Giriş

Cönkler, Halk edebiyatının en önemli yazılı kaynakları arasında yer alır. “Genellikle aşağıdan yukarıya veya sağdan sola, soldan sağa açılan, halk arasında ‘dana dili’, ‘sığır dili’ olarak bilinen, içerisinde halk ve divan şiirinin dışında, masal, efsane, halk hikâyesi, sihir, takvim, ebced hesabıyla tarih düşürme mısraları olan, halk hekimliği, halk baytarlığı gibi hususları bünyesinde bulunduran bir antolojidir.” (Alptekin, 1987: 227). Halk, gezici halk şairlerinin uğraklarında söyledikleri türküleri, koşmaları, destanları, fıkraları, hatta hikâyeleri, çok kez aklında tutabildiği kadarıyla, eksik ya da yanlış, kağıda geçirmiş; maniler, bilmecelemlerle doldurmuş; kendi hayatıyla ilgili ve kendince gerekli birtakım hastalıkların, türlü yollardan tedavilerini, reçeteleri, duaları, büyüleri, tılsımları, özel hayatına ait notları ve daha nice benzerlerini ve benzemezlerini bu kağıtlara yazmıştır. Böylece sayısız ve birbirlerinden çok farklı cönkler meydana gelmiştir (Gökyay, 1984: 117).

Cönkler, hem onu vücuda getiren kişi veya kişilerin kültür seviyesini, zevk ve alâkalarını hem de döneminin genel okuyucu zevkini yansıtmaktadır. Arap harfleri ve imlâsı ile yazılan ve aşağıdan yukarı açılan bu eserlerin çoğu baba yâdigârı olarak şahısların ellerinde bulunmakta, buna mukabil az sayıda cönk kütüphanelere intikâl etmektedir. Bununla beraber bazı meraklı araştırmacıların ellerinde yüzlerce cönk olduğu da bilinen bir gerçektir. Bu tür eserleri ellerinden çıkarmak istemeyenlerin ise günümüzün teknolojik imkânlarından yararlanarak bazı cönklerin fotokopilerini veya dijital ortamlardaki kopyalarını araştırmacıların hizmetine sunmak üzere çeşitli kurum veya kuruluşlara verdikleri görülmektedir (Duran, 2012: 78).

Çeşitli sebeplerden ötürü araştırmacıların haberdâr olmadığı cönklerde özellikle Türk halk edebiyatı literatürüne kazandırılmayı bekleyen sayısız şâir, şiir ve diğer tür veriler bulunmaktadır. Söz konusu cönklerin araştırmacıların istifâdesine sunulması bu denli hayâtî öneme sahip olmasına karşın ülkemizde pek çok kimse bilinçsizlik veya güven eksikliğinden dolayı bu tür yazılı kaynakları dede yâdigârı olarak evlerinin kuytu yerlerinde titizlikle saklamaktadır. Bu eserlere kimi zaman araştırmacıların şahsî çabaları, kimi zaman da tesadüfen ulaşılabilir. Bu çalışmada da buna benzer bir çaba sonucunda ulaşılan ve Türk halk edebiyatı kaynaklarına ilk defa geçecek bir halk şairi olan Âşık Mahzûnî ve onun şiirlerinin kayıtlı olduğu bir cönk üzerinde durulmuş, cönkün yeni harfli metni verilmiştir.

Çalışmaya konu edilen cönk, Malatya’nın Kuluncak ilçesine bağlı Kızıllıhisar köyünde ikâmet eden Âşık Mahzunî’nin torunu ve aynı zamanda çalışmaya kaynak şahıs olarak katkı sunan M. Mustafa Yılmaz’dan edinilmiştir. Kaynak şahıs ile 10.07.2022 ve 18.08.2022 tarihlerinde köyündeki ikâmetgâhında bilimsel yöntem ve tekniklere bağlı kalınarak iki ayrı mülakat gerçekleştirilmiştir. Cönkün, dedesi Âşık Mahzûnî’nin vefatından sonra babası Behzad Hoca’ya kaldığını, ondan da kendisine geçtiğini ifâde eden kaynak şahıs, elinde dedesinden kalan başka cönklerin de olduğunu belirtmiştir. Elindeki en büyük miras olarak değerlendirdiği cönkü bize göstermekte başta tereddüt yaşayan M. Mustafa Yılmaz, en sonunda bu cönkü fotoğraflamamıza izin vermiştir. Elindeki diğer dört âdet cönkü ise gösterme konusunda ikna olmaya yanaşmamıştır. Bu cönkü yayımladıktan sonra diğerlerini de gösterme konusunda anlaşmaya varılmıştır.

Âşık Mahzûnî'nin Hayatı²

Asıl adı Abdülkadir olan Âşık Mahzûnî, 1865 yılında Kuluncak'ta doğmuştur. Soyadı inkılabından sonra “Yılmaz” soyadını alacak olan Âşık Mahzûnî'nin mensubu olduğu ailenin öne çıkan iki temel özelliği bulunmaktadır: Ailede her kuşakta imamlık yapan birkaç kişinin bulunması ve şâirlik merakının kuşaktan kuşağa aktarılması. Mahzûnî'nin dedesi Ömer Kusûrî, 18. yüzyıl saz şâirlerindedir. Kusûrî'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve şiirleri hakkında yayınladığı eserde M. Kaya Bilgegil, Kusûrî'nin aynı zamanda Cevrî adında halk şâiri bir torunu olduğunu da belirtmektedir (Bilgegil, 1942: 6). Bu bilgiyi Darendeli emekli öğretmenler B. Ziya Kırtekin ve B. Ali Özdemir'in beyânlarına dayandırdığını ifade eden Bilgegil'in verdiği bu bilgiyi mülakat yaptığımız M. Mustafa Yılmaz ve diğer kardeşlerinin doğrulamadığını burada belirtmek gerekir. Bilgegil aynı eserinde, görüştüğü kaynak şahısların beyânlarına dayanarak Kusûrî'nin Kars taraflarından, o zamanlar “Caferî” nüfusun yoğunlukta olduğu Kızılcaşar'a (günümüzdeki adıyla Kızılhisar) geldiğini not eder (1942: 6). Mülakat yaptığımız torunları da bu bilgiyi doğrulamakta ve onun soyundan gelenler hâlen aynı yerde yaşamaktadır.

Mahzûnî'nin mensubu olduğu aile, çevrede Madencioğulları lakabıyla tanınmaktadır. Bunun nedeni aileden bazı kimselerin uzun süre Alvar'daki maden ocaklarında kazma kürek işçiliği yapmalarıdır. Mahzûnî'nin babası, çevrede Ömer Efendi ismiyle tanınan tahsilli ve saygı gören bir zattır. Âlim ve tahsil görmüş biri olduğundan çevresi kendisine “Efendi” lakabını vermiş. 1780 yılında Darendede Somuncu Baba Rüştüyesini bitirmiş, gösterdiği başarı dolayısıyla hocaları onu Kayseri'deki ilim merkezlerine yollamışlardır. Buradaki tahsilini de başarıyla tamamladıktan sonra köyü olan Kızılcaşar'a dönmüş ve burada hayatının sonuna kadar imamlık yapmıştır.

Ömer Efendi'nin Abdülkadir (Âşık Mahzûnî) ve Ahmet isminde iki oğlu vardır. Ömer Efendi, özellikle tasavvufî şiirlere ilgi duyar ve ezberinde pek çok şiir vardır. Kendisine ait şiirler olsa da bunlar kayıt altına alınmamıştır. Ondaki bu şiir kabiliyeti ve ilgisi Mahzûnî mahlasını kullanacak olan oğlu Abdülkadir'e de geçer. Mahzûnî, babası gibi medrese tahsilinden geçmemiş fakat bütün ilim ve görgüsünü babasının rahle-i tedrisinden edinmiştir. Babası Kadirî tarikatına intisâp ettiğinden kendisi de bir dönem Kadirî zikirlerine devam etmiştir. Mahzûnî'nin belli bir dönem de Nakşibendi tarikatı çevrelerinde bulunduğu belirtilmektedir. Âşık Mahzûnî, babası Ömer Efendi'nin vefatından sonra köyün imamlık görevini devralmıştır. 1952 yılının şubat ayında 85 yaşındayken Kuluncak'ta vefat eden Âşık Mahzûnî, uzun boylu, geniş göğüslü, ak sakallı bir fiziksel görünüme sahipmiş. Gür ve coşkulu bir sesi vardı ve şiirlerini başkalarına okumayı severmiş. Arapça ve Farsçayı babasından gördüğü eğitim sırasında öğrenmiş. Ney üflemede usta olan ve iki defa evlenen Mahzûnî'nin dört çocuğu dünyaya gelmiştir. Kangal'ın İğdelidere Köyü, Gürün'ün Şeref Köyü, Hekimhan'ın Karadere Köyü ve o

² Âşık Mahzûnî'nin hayatı ve onunla ilgili diğer bilgiler torunu M. Mustafa Yılmaz'ın (*Doğum tar: 1936, Tahsili: İlkolul, Mesleği: İmam hatip, İkamet yeri: Malatya/Kuluncak (Kuluncak daha önce Darendede'ye bağlıdır)/Kızılhisar (eski adı Kızılcaşar)*) beyanları esas alınarak derlenmiştir. Mülakat sırasında adı anılan kaynak şahsın kardeşleri, oğlu ve torunu da hazır bulunmuşlar, verilen bilgilerin onlar tarafından da teyit edilmesi sağlanmıştır. Kaynak şahıs M. Mustafa Yılmaz'ın kardeşleri; Abdullah Yılmaz (Doğum Tar: 1941), Hulusi Yılmaz (Doğum Tar: 1947), Hasan Hüseyin Yılmaz (Doğum tar: 1951), Kadir Yılmaz (Doğum Tar: 1955), Mahmut Yılmaz (Doğum Tar: 1969). Kaynak şahsın oğlu Ali Seydi Yılmaz (Doğum tar: 1966) ve kaynak şahsın kız çocuğu tarafından torunu Hüsamettin Nacar (Doğum tar: 1983).

zamanlar Darende'ye bağlı bir köy iken sonradan Malatya'nın ayrı bir ilçesi olan Kuluncak'ta imamlık yapmıştır.

Elimizdeki şiirlerinde sadece Mahzûnî mahlasını kullanmasına rağmen kendisinden Âşık Mahzûnî ve Mahzûnî Baba şeklinde de bahsedildiği anlaşılmaktadır. Çalışmaya konu edilen cönkte Erzurumlu Emrâh'a ait şiirlerin de varlığından hareketle Âşık Mahzûnî'nin onu kendisine örnek aldığını söylemek mümkündür. Şâiri etkileyen bir diğer kişi de hiç şüphesiz dedesi Kusûrî'dir. Cönkteki şiir başlıklarında görüldüğü üzere ondan *Mahzûnî Baba* şeklinde söz edilmektedir. Gençlik yıllarında daha çok mecâzî aşk konulu şiirler söylemiş, ilerleyen yaşlarında imamlık yapmasının da etkisiyle daha çok tasavvuf konulu şiirlere yönelmiştir. Kaynak şahsımızın şahsî not defterinde tuttuğu kayıtlara bakarak verdiği bilgilere göre, aşağıdaki dörtlüklerden ilki Âşık Mahzûnî'nin yirmili yaşlarında şiire yeni başladığı dönemlere, ikinci dörtlük ise şâirin en son yazdığı şiire ait bir dörtlüktür:

*Hakikat bağında bülbül olanlar
Küllü men 'aleyha fân' r³ bilmeli
Kim yarattı on sekiz bin 'âlemi
Düşünüp fikr edip anı bilmeli (vr. 3a)*

*

*'Âşık Mahzûnî derdine dermân ararken
Derdimin dermânı Lokmân'a erdim
Mürşid-i kâmile dehâlet ettim
Zikr-i esmâ ile Sübhân'a erdim*

Gerek bu cönkteki şiirlerine ve gerekse yakınlarının mülakattaki ifâdelerine bakılırsa Mahzûnî'nin işlediği konular çok çeşitlidir. Şiirlerinde mecâzî aşk ve tasavvufî konular ağırlıkta olsa da akla gelebilecek hemen her konuda doğaçlama şiirler söylediği anlaşılmaktadır. Atatürk'ün ölümü üzerine üzüntüsünü ifâde ettiği şiiri diğer cönklerden birinde yer almaktadır. Genç Cumhuriyetin başkenti Ankara için söylediği şiiri de henüz elimize geçmeyen bu cönklerden birindedir. Öte yandan Darende'nin güzelliklerini övdüğü şiiri onun yaşadığı çevreye karşı beslediği sevgiyi ortaya koyarken, Türkiye'yi övdüğü bir şiirinin olması ise onun vatan sevgisini ortaya koymaktadır. Tütün içenlere ve namaz kılmayanlara nasihat ettiği şiirleri de Mahzûnî'nin imamlık mesleğini ifâ eden bir şahsiyet olarak sorumluluk duygusunun tezâhürü olsa gerek.

Günlük hayatta karşılaştığı ve kendisini etkileyen birçok olay üzerine söylediği şiirler yakın çevresinde dilden dile dolaşmıştır. Mizâcî itibariyle sert, çabuk kızan, coşkulu bir yapıya sahip olduğu belirtilen Âşık Mahzûnî'nin en önemli özelliklerinden birisi de kızdığı kişileri yeren şiirler söylemesidir. Bu huyunu bilen çevredeki insanlar, herhangi bir şiirinde taşlama konusu olmamak için kendisine karşı daha özenli davranırlarmış. Buğdayını geç öğüten değirmenciye kızması, katıldığı bir düğünde herkese hediye verildiği hâlde kendisine verilmemesi, köylülerinin düzenledikleri bir davete onu çağırılmaları, bahçesinin suyunu kesen kişiyi ağır bir şekilde taşlamalarına konu ettiği şiirleri bu minvâldeki örneklerden bazılarıdır. Öte yandan tütün tabakasını veya keserini kaybetmesinden duyduğu üzüntü ile yazdığı şiirler, güncel ve bireysel

³ “Yerin üstünde ne varsa fânidir.” (Rahman/ 26).

durumlar karşısında bile sahip olduğu şâirlik hissiyatını ifâde etmesi bakımından önemlidir. Bu halk şâirine ait diğer cönkler de elde edildiği ve gerekli çalışmalar yapılması durumunda, onun his ve hayal dünyası daha iyi bir biçimde ortaya konabilecektir.

Cönkün Nitelikleri ve Muhtevası

Çalışmaya konu edilen cönk 23 varaktan (44 sahife) müteşekkildir. 22x36 cm. ölçülerindeki cönkün her sayfalarındaki satır sayılarında belli bir tutarlılık bulunmamaktadır; sayfalardaki satır sayıları 14-24 arasında değiştiğini söylemek mümkündür. Cönkün ilk sayfası kapak olarak değerlendirilmiş ve üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Niteliksiz bir kağıttan oluştuğu görülen cönkün varakları esâs itibâriyle tütün kâğıtlarının bir araya tutturularak deftere dönüştürülmesinden müteşekkildir. Bundan dolayı her varakta dikey şekilde sıralanmış muntazam yuvarlak delikler de bulunmaktadır. Kullanılan kâğıt ince ve niteliksiz olduğundan yer yer mürekkebin diğer sayfaya geçtiği ve mürekkep lekelenmelerinin olduğu göze çarpmaktadır. Cönte yer alan şiirler, dörtlüklerden oluşmasına rağmen, beyit gibi çifterli istinsâh edilmiştir. Yer yer yanlış yazılan ifâdelerin üstü çizilerek karalanmıştır. Cönte Arap alfabesinin nesih hattı kullanılmıştır. Eserde herhangi bir tarih kaydının yanında müstensih kaydı da bulunmamaktadır. Kaynak şahsın belirttiğine göre cönk, Âşık Mahzûnî'nin oğlu Behzad Hoca (Yılmaz) tarafından yazılmıştır. Behzad Hoca, babasından duyduğu şekliyle aynen yazdığı için bu cönke “dikte nüshası” demek mümkündür.

Müstensih tarafından varaklarda numaralandırma yapılmamıştır. “Cönklerin çoğunda yaprak numarasının olmaması da araştırmacı için sıkıntılı bir durumdur. Araştırmacı, cöngün sayfalarına numara vererek aldığı metnin kaynağını gösterme yoluna gidebilir. Cönklerin içinde boş yapraklar bulunabilmesi, bazı sayfaların da yırtılmış olması gibi durumlarla karşılaşmak da mümkündür.” (Alptekin 1987:228). Cönkteki sayfalar klasik metin çalışmalarında olduğu gibi numaralandırılarak köşeli parantezler içinde gösterilmiş ([vr.7a], [vr.22a]) ve bu numaralandırmalar yeni harflere çevirerek verdiğimiz metinde sayfa başlarını ifâde edecek biçimde baş tarafa konmuştur.

Cönte birbirinden farklı 25 halk şiirine yer verilmiştir. Bunlardan 13 tanesi Âşık Mahzûnî'ye, 12 tanesi de Erzurumlu Emrâh'a aittir. Müstensih her şiirin başına düzyazıyla o şiirin kime ait olduğuyla ilgili tanıtıcı başlıklar eklemiştir. Sadece Erzurumlu Emrâh'a ait 2 şiir de başlıksız verilmiştir. Başlığı olmayan iki şiirin başlık kısmına tarafımızdan üç nokta (...) konmuştur. Özellikle Âşık Mahzûnî'ye ait bazı şiirlerin başlıklarında o şiirin konusunu ifâde eden küçük açıklamalar dikkat çekmektedir:

Mahzûnî Baba Bir Tarlası Sürülmeyip Öküzü Olmadığından Öküz İçün Tümüklü Köylülerine Söylediği Destanı [vr.6a]

Mahzûnî Baba'nın Gönlü Ma'sûkunu Görmek İsteyip Gönlü Cûşa Gelip Ma'sûkuna Söylediği Kafiyeli, Güzel Beyitler. Aldı Bakalım Ne demiş [vr.15a]

Mahzûnî Baba'nın Derûnuna Ateş Düşüp 'Aşk İle Söylediği Kafiyeli, Güzel Beyitler. Aldı Mahzûnî [vr.16b]

Mahzûnî Baba'nın Sevdiği İle Görüşüp Dostun Cemâline Karşı Söylediği Muhabbetnâme, Hem de Kafiyesi, Güzel Beyitleri. Aldı Mahzûnî [vr.21a]

Mahzûnî Baba'nın Ma'sûkuna Karşı Söylediği Güzel Beyitler. Aldı Mahzûnî. Muhabbetnâme. Kafiyesi Koşma. [vr.22b]

Hece ölçüsüyle söylenen şiirlerin halk edebiyatı nazım tür ve şekillerinden hangisine ait olduğuyla ilgili başlıklarda bir yanlışlık yapıldığı görülmektedir. Başlıklarda görüleceği üzere müstensih, bütün şiirleri “beyit” olarak belirtmiştir. “... Cönkleri yazanlar genellikle az tahsilli oldukları için imlâ yanlışları dışında bilgi yanlışları da yapabilmektedir. Sözelimi; “Koşma” yerine “gazel”, “gazel” yerine “müseddes” yazabilirler (Alptekin 1987: 228).” Bu konudaki bazı örnekler şu şekildedir:

Mahzûnî Baba'nın Ebyât-ı Yedigari. Mahbubuna İntizarı [vr.2a]

Mahzûnî Baba'nın Yedigari. Kafiyesi, Hakiki Beyitleri [vr.3a]

Mahzûnî Baba'nın Yanık, Güzel, Kafiyesi Beyitleri [vr.19b]

Ebyât-ı Emrâh [vr.9a]

Emrâh, Beyt [vr.10b]

Metnin kurulmasında belli başlı imlâ ve yazım kurallarına uyulmuştur. Bu hususta özellikle İsmail Ünver'in *Arap Harfli Türkçe Metinlerin Çevirisinde Karşılaşılan Yanlışlar* (1992) ile *Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler* (1993) isimli makalelerdeki tespit ve prensiplere önemli oranda uyulmuştur. Bu çerçevede, metni yeni yazıya çevirirken yazıldığı yüzyıl göz önünde bulundurularak transkripsiyon işaretlerinden sadece kelime içinde geçen “ayın” harfi ile uzunluk ünlüler gösterilmiştir. Öte yandan şiirlerdeki yerel söyleyişler de mümkün mertebe korunmuştur.

Sonuç

Çalışmamıza konu ettiğimiz cönkün incelenmesinin ardından önemli olduğuna inandığımız bazı veri ve bulgulara ulaşıldı. Bunlardan biri, bugüne kadar varlığından haberdâr olunmayan bir halk şâirinin tespit edilerek hakkında bilgi verilmiş olmasıdır. Bu öneme binâen, hakkında hiçbir kaynakta bilgi bulunmayan Âşık Mahzûnî'nin hayatı ile ilgili bilgiler, konuya duyarlı olduğu görülen torunlarıyla yapılan görüşmeler üzerinden derlenerek çalışmaya kaydedilmiştir. Şâire ait on üç adet şiirin yeni yazıya çevrilerek literatüre kazandırılmış olması da önem arz eden bir husustur. Yakınlarının elinde bulunan diğer cönklerin de bu şekilde değerlendirilmesiyle Âşık Mahzûnî'nin şâirliği ve şiirleri hakkında daha kesin ve geniş değerlendirmeler yapılabilecektir.

Kaynaklar

Alptekin, Ali Berat (1987). “Fırat Havzası ve Doğu Anadolu’da Yazılmış Cönkler”, Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu (5-6 Mayıs 1986), Bildiriler, (Ed: Tuncer Gülensoy), Elazığ: Fırat Üniv. Yayınları, s. 227.

Bilgegil, M. Kaya (1942). XVIII. Asır Saz Şairlerinden Kusuri, İstanbul: İkbâl Kitabevi.

- Duran, Hamiye (2012). “Alevilik-Bektaşılık Muhtevalı Bir Cönk”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 61, s. 77-108. (s. 78)
- Gökyay, Orhan Şaik (1984). “Cönkler Üzerine” *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, İstanbul, s. 107-173. (s.117).
- Ünver, İsmail (1992). “Arap Harfli Türkçe Metinlerin Çevirisinde Karşılaşılan Yanlışlar”, *Türk Dili*, S. 483 (Mart), Ankara, s.789-799.
- Ünver, İsmail (1993). “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi*, C. 11, S.1, Ankara, s. 53-89.

Metin

[vr.1a] Mahzûnî Baba'nın Ma'sûkuna Recâsı

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Aç göğsün bendini yaz eyle bârî
Bize nâsib olmaz zerre vuslâtın
Yâdlara ülfetin az eyle bârî
Dertlerin sînemin yâresin görsün
N'olur sunam bana bir bûse versen
Rakîp korkusundan veremem dersin
Uzaktan geçerken göz eyle bârî
Mecâzî sevdânın şerrinden geç de
Fikr edip hüsnünü, şerrinden geç de
Karşıdan karşıya gerdânın aç da
Şu gamlı gönlümü şâz eyle bârî

Eğer sunam ikrârında durmazsan
Merhamet eyleyip hâlîm sormazsan
Eğer bize bir çift bûse vermezsen
Gel otur yanıma nâz eyle bârî

Mübârek cemâlin görmek isterim
Gonca güllerini dermek isterim
Soyunup koynuna girmek isterim
Biraz konuşalım, söz eyle bârî [vr.1b]

Gel sevdiğim sarılıp da yatalım
Gamı, kasâveti baştan atalım
N'olur sunam, cânı cânâ katalım
Gönlümün murâdın tez eyle bârî

Gönlümün murâdı koynuna girmek
Ak gerdânda gonca güllerin dermek
İsterim yüzlerim yüzüne sürmek
Ay gibi parlamış yüz eyle bârî

İnsâf eyle zâlim, öldürdün beni
Bozulmuş gül gibi soldurdun beni

Nâz û hasretinle yandırdın beni
Yakıp âteşinle köz eyle bârî

Mahzûnî der, bana zulm eyleme
Yıkıp hâtırımı acı söyleme
Bu gönül şehrini virân eyleme
Yeter, bu cefâyı az eyle bârî [vr.2a]

Mahzûnî Baba'nın Ebyât-ı Yâdigârı. Mahbûbuna İntizârı

Nâr-ı hasretinle yandım, kül oldum
Sakın ol âhımı alma sevdiğim
'Aşkına düşeli sararıp soldum
Derdine bir dermân bulma sevdiğim

Umarım Mevlâ'dan yüzün gülmesin
Dilerim derdine dermân olmasın
Ölenece gözün yaşı dinmesin
Gözlerin yaşını silme sevdiğim

Gözleri mestânım, zülfü siyâhım
Ak göğsün arası olsun dergâhım
Var ise kusûrum 'afv et günâhım
Benim kusûruma kalma sevdiğim

Ak gerdânda zülüflerin turalı
Hañçer vurdun bu sîneme yaralı
Tebcîlim bozuktur, bahtım karalı
Sen de benim gibi gülme sevdiğim [vr.2b]

Şu dünyâda bir murâda ermedim
Gamdan âzâd olup safâ sürmedim
Senden gayrısına gönül vermedim
Beni yâd ellere salma sevdiğim

Gözlerin sürmeli, kaşın karadır
Mestâne bakışın derde çâradır
Merhem kabûl etmez sînem, yaradır
Öldürüp, kâtilim olma sevdiğim

İnsâf eyle gayrı, barışalım yâr
Bir münâsib yerde görüşelim yâr
Sîne-sâf olup da sarışalım yâr
Gel yeter, âhımı alma sevdiğim

Ey sefil Mahzûnî, yanma boşuna
Vefâsız dilberin düşme peşine
Nasîb olup çıkamadım düşüne
Sen de ölenece gülme sevdiğim [vr.3a]

Mahzûnî Baba'nın Yâdigârı. Kafiye, Hakîkî Beyitleri

Hakîkât bağında bülbül olanlar
Küllü men 'aleyhâ fân'ı bilmeli
Kim yarattı on sekiz bin 'âlemi
Düşünüp fikr edip anı bilmeli

'Aklı olan bunu fikr etmeli
Mevlâ'nın ismini zikr etmeli
Hakk'ın birliğine şükr etmeli
Ne devlettir, bu ihsânı bilmeli

Mevlâ'm yeri göğü nûrdan yarattı
Habîb'in nûrundan bunu halk etti
Yedi kat yer, yedi kat gök düzetti
Ne hikmettir, ol Sübhân'ı bilmeli

Hazret-i Muhammed peygâberimiz
Dünyâda, ahirette hem rehberimiz
Şefâ'at kândır çün serverimiz
Dîn sâhibi ol sultânı bulmalı

Buyurdu şânından *levlâke levlâk*
Seyr eyledi 'arş-ı kürsî hem eflâk
İmân etti insi, cinni, hep melek
Resûl-i Ekrem 'alîşâmı bilmeli [vr.3b]

Yüz yigirmi dört bin peygâber geldi
Cümleden sevgili Muhammed oldu
Hep gitti dünyâdan, hani kim kaldı
Yalandır bu dünyâ, fânî bilmeli

Kafdan kafa hükm eyledi Süleymân
Emrine musahhar cîn ile insân
Gezdi bu dünyâyı, eyledi seyrân
İhsân eden ol Yezdân'ı bilmeli

Süleymân cihânda çok safâ sürdü
Mevlâ'm bu ni'meti kimlere verdi
Gitti bu dünyâdan, boş kaldı yurdu
Hiç vefâsı yoktur, anı bilmeli

Dört kitâp gönderdi, cümlesi haktır
Doğrudur sözlerim, hilâfı yoktur
Bu sözün ispâtı, delîli çoktur
Arayıp okuyup anı bilmeli

Dört kitâbı cem' eyledi Kur'ân'da
Hayrette kalmışım sırr-ı Sübhân'da
İsm-i a'zâm dâhi gizlidir anda
Nerededir, seçip bunu bilmeli [vr.4a]

Kün fe kân emrine imân etmeli

Tarîk-ı Rahman'a doğru gitmeli
Hakk'ın buyruğunu dâ'im tutmalı
Mü'mine farzı etmiş, anı bilmeli

Edâ etmelidir farzı, sünneti
Düşünmeli cehennemî, cenneti
Mevlâ'm bize vermiş türlü ni'meti
Şükr eyleyip bu ihsânı bilmeli

İnanmayın sakın, dünyâ fânîdir
Menhiyâtı işlemek hep şeytânîdir
Cümleden sevgili İslâm dînidir
Dini İslâm olanlar anı bilmeli

Cenâb-ı Hakk böyle buyurmadı mı
Kitâplar gönderip duyurmadı mı
Günâhı, sevâbı ayırmadı mı
Emr eyleyen kerem-kânı bilmeli

Mevlâ'm bize nasîb etmiş Kur'ân'ı
Server-i enbiyâ, şefâ'at kânı
İsmâ'il'e fedâ kıldı kurbânı
Sebep nedir, ol kurbânı bilmeli

Kurbân da vâcib oldu bizlere
Kulak verin söylediğim sözlere
Namâzı kılmayan bî-namâzlara
Kestirmeyin, o kurbânı bilmeli [vr.4b]

Beytullâh'ı yaptı İbrâhim Halîl
Yap deyu emr etdi Cebbâr-ı Celîl
Hediye getirdi ol dem Cebrâ'il
Nedir, gelen armağanı bilmeli

Armağan tuz idi, geldi Cennet'ten
Cebrâ'il getirdi bâb-ı rahmetten
Gâyet lezzetlidir her bir ni'metten
Şükr eyleyip bu ihsânı bilmeli

Ne sebep yaptılar ol Beytullâh'ı
Gidenlerin başıslanır günâhı
Cümle mü'minlerin ol kıblegâhı
Kıblemiz Ka'bedir anı bilmeli

Mevlâ'm nasîb eyle, biz de gidelim
Ol Beyt-i şerîfi tavâf edelim
Vefâsı yok bu dünyâyı nidelim
'Alî-makâm, ol makâmı bilmeli

Hak nasîb eylese Ka'be'ye varsam
Şu fânî dünyâda murâda ersem
Hacerü'l-Esved'e yüzümü sürsem
Ne büyük murâttır anı bilmeli [vr.5a]

Tûr Dağı'na çıkmış Hazret-i Mûsâ
Dilinde tesbîhi, elinde 'asâ
Mevlâ'm nusret vermiş Hızır, İlyâs'a
Hergün gezer, bu cihânı bilmeli

Hızır, İlyâs gece gündüz dolaşır
Bunalanın imdâdına ulaşır
Ol kimdir ki Kaf dağıyla güleşir
Hamza gibi kahramânı bilmeli

Çok pehlivân geldi, serdârı 'Alî
Zülfikâr sâhibi Haydâr 'Alî
Kılınçtan geçirdi küffârı 'Alî
Kahr eyledi çok düşmânı bilmeli

Nice 'âsîlerin kesti başını
Nice kal'aların yıktı taşını
Kimse yapmaz bu 'Alî'nin işini
İsmi ma'lûm, Hak arslanı bilmeli

Velâyet şâhidir, velîdir 'Alî
Mevlâ'nın sevgili kuludur 'Alî
Erenler bâğının gülüdür 'Alî
Kerem ehli ol sultânı bilmeli

İmâm Hüseyin ile Hasan n'oldular
Kerbelâ Çölü'nde şehîd oldular
Evlâd-ı Resûl'e neler kıldılar
Kâfir Yezîd, ol düşmanı bilmeli [vr.5b]

Hazret-i Resûl'ün çâr-ı yârları
Muhabbet sâdığı yâr-ı ğârları
Sevgili ashâbı, kafâdârları
Ebû Bekîr 'Ömer 'Osmân'ı bilmeli

Söylenir dillerde Nûh'un tûfânı
İhâtâ eyledi bütün cihânı
Gark eyledi hep insânı, hayvânı
Nedir hikmet, ol tûfânı bilmeli

Nûh'un kavmi bütün 'âsî oldular
Cümlesi de belâsını buldular
Mevlâ tûfân verdi, helâk oldular
Hüdâ kahr eyledi, anı bilmeli

Nice kullarını hândân eyledi
Kimine dünyâyı zindân eyledi
Kimini şâh edip sultân eyledi
Eden kimdir, ol Sübhân'ı bilmeli

Bilmezem ki 'aceb var mı noksânım
'Afv eyle kusûrum, âmân Sübhân'ım

Son nefeste yoldâş eyle imânım
N'idim bu dünyâyı, fânî bilmeli

Bu sefîl Mahzûnî bahtiyâr olsun
Bir zamân dünyâda dursun, var olsun
Bu da ahbâblara yâdigâr olsun
Böyle bir gerekli cânı bilmeli [vr.6a]

Mahzûnî Baba Bir Tarlası Sürülmeyip Öküzü Olmadığından Öküz İçün Tümüklü Köylülerine Söylediği Destânı

Dinleyin komşular beni
Ben hocanız değil miyim?
Kulak verin destânıma
Ben hocanız değil miyim?

Ben sizi görmeye geldim
Bir selâm vermeye geldim
Hâliniz sormaya geldim
Ben hocanız değil miyim?

Çok seğirttim sağa sola
Şaşkın oldum düştüm dağa
Sana derim 'Ömer Ağa
Ben hocanız değil miyim?

Du'âcıyım size her bâr
Sözlerim misk ile 'anber
Sana derim Mollâ Kanber
Ben hocanız değil miyim?

Hak işiniz etsin âsân
Bu da olsun size bir şân
Sana derim Köçek Hasan
Ben hocanız değil miyim?

Size farz oldu hemî sünnet
Mekânınız olsun Cennet
Borazanın oğlu Muhammed
Ben hocanız değil miyim?

Geldim size oldum mihmân
Eyleyin derdime dermân
Dul Fatîn'in oğlu 'Osmân
Ben hocanız değil miyim?

Böyledir dünyânın hâli
Cümlemiz Mevlâ'nın kulu [vr.6b]
Görmemişin oğlu 'Alî
Ben hocanız değil miyim?

Bu gönül 'ummâna daldı

Gam, efkâr gönlümü aldı
Hocanın tarlası kaldı
Ben hocanız değil miyim?

Dünyâ başıma oldu dar
Bu gönül oldu bîkarâr
Altı ölçek bıdayım var
Ben hocanız değil miyim?

Hak yarattı cümle nâsı
Hocanın size du'âsı
Öküzlerin sadakası
Ben hocanız değil miyim?

Öküzleri bîş edelim
Birbirine iş edelim
Hâtırları hoş edelim
Ben hocanız değil miyim?

Bu Mahzûnî geldi size
Du'â eder cümlenize
Öküzleri verin bize
Ben hocanız değil miyim?

(Sabahtan beş çift öküz hazır edip Hoca'nın tarlasını bir günde ekmişler, Hoca'yı memnun etmişler, vesselâm.)

[vr.7a] *(Bu sayfa boş bırakılmıştır.)*

[vr.7b] Mahzûnî Baba'nın Güzellere Münâsib, Kafiye, Güzel Beyitleri. Aldı Bakalım Ne Söyledi

Bir güzel, anadan doğduğu zamân
Güzel olacağı gözünden belli
Uzun olur kiprikleri, sık olur
Kendinin elvânı yüzünden belli

Üç yaşında siyâhlanır gözleri
Beş yaşında elmalanır yüzleri
Yedi yaşında hiç çekilmez nâzları
Ne güzel cilvesi, nâzından belli

Dokuza girince usta olur usta
On yaşında gonca gülleri deste
On birinde güzel öter kafeste
Ötüşür turnası, kazından belli

On ikide girer güzel donlara
On üçünde kıyar tatlı cânlara
On dördünde göz aldırır kanlara
Kolunda şâhîni, bâzından belli [vr.8a]

On beşinde bilmez kendi hâinden
On altıda sarsam ince belinden
On yedide şeker damlar dilinden
‘Ârif olacağı sözünden belli

On sekizde ‘aklı gelir başına
On dokuzda çok düşerler peşine
Yigirmide çıksam beyâz döşüne
Safâlı cilvesi nâzından belli

Lezzet olmaz yigirmiyi geçerse
‘Aşk meyinden nûş eyleyip içerse
‘Aşkına karşı göğsün açarsa
Kırmızı yanaklar yüzünden belli

Yigirmi beşinde solar gülleri
Ak gerdânda sersem olur telleri
İşe güce varmaz olur elleri
Dökülmüş sürmeler gözünden belli

Bu sefil Mahzûnî bilmezem n’etmiş
Vefâsız sevdiğim beni terk etmiş
Suâl ettim gurbet ellere gitmiş
Aradım yolları, izinden belli [vr.8b]

Ebyât-ı Emrâh

Bir nâzenîn bana gel gel eyledi
Varmasam incinir varsam incinir
Beyâz leblerinden ince belinden
Sarsam incinir, sarmasam incinir

Çekilmiş kaşına kudret kalemi
Görmemiş dünyâda derdi elemi
Her sabah her akşam verir selâmı
Almasam incinir, alsam incinir

Gine görünüyor yârin illeri
Başımızda eser sevdâ yelleri
Yârin bahçesinde gonca gülleri
Dersem incinir, dersem incinir⁴ [vr.9a]

Ebyât-ı Emrâh

Ben de bir dilbere gönül düşürdüm
Yanağın benzettim nâr dânesine

⁴ Bu dördlük yazılmamıştır:
Nereden nereye sevmişim onu
Âteşi koymuyor yakıyor beni
Âşık Emrâh sever böyle bir cânı
Sevmesem incinir, sevsem incinir.

Muhabbet sevdâsın başdan aşırdım
Asıldım zülfünün her dânesine

Sunami görünce oldum serseri
Sırma gümüşüne benzer her yeri
Besleyip büyüten böyle dilberi
Âferim doğuran şol anasına

Hâlimi ‘arz etsem, tenhâda bulsam
Soyunup nikâbını koynuna girsem
Şîrîn leblerini ağzıma alsam
Bir tutup sarılsam gerdânına

Emrâh o güzelin ‘ahdini güderken
Yâri gördüm ağyâr ile giderken
Güzeller şâhının medhini ederken
Nazar kıl dökülen ter dânesine [vr.9b]

Emrâh

Seher yeli dost bâğına girince
Mübârek yüzünü gör, selâm eyle
Dökünce zülfünü sağı soluna
Başın ayağına sür, selâm eyle

Ayrılık bâdesin nûş edip kandım
Hasret çeke çeke cândan usandım
Senden ayrılalı benim efendim
Hoş mudur hatırın, sor selâm eyle

Sâbâ evvel bûs et dâmen-i dildâr
Emrâh’ın derdini eyle gel izhâr
Nâziktir sevdiğim nezâketi var
El bağla, huzûrda dur, selâm eyle [vr.10a]

Emrâh

Bugün ‘aklım aldı bir yosmâ melek
Neyleyim, rahmi yok âşinâsına
Bir bûse istedim bin nâz ederek
Satar ‘âşıkına kan bahâsına

Melâhat burcunda ol mâh-peykeri
Görenler demişler cihân dilberi
Zannım hûrî imiş anın mâderi
Bir su’âl edelim bey babasına

Emrâh ‘aşkın ile ‘ömrüm yellere
Verdim de gözlerim döndü sellere
İsmi söylesem düşer dillere
Bir Hâ, bir Sîn, bir Nûn yaz imlâsına [vr.10b]

Emrâh, Beyt

Gönül gurbet ele çıkma
Ya gelinir ya gelinmez
Her dilbere meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez

Yöğrükdür bizim atımız
Her yerde belli zâtımız
Gurbet ilde kıymatımız
Ya bilinir ya bilinmez

Bahçenizde nâr ağacı
Kimi tatlı kimi acı
Gönüldeki dert 'ilâcı
Ya bulunur ya bulunmaz

Coştu gene 'aşkın bahri
Doldur ver içeyim zehri
Sunam gurbet elin kahrı
Ya çekilir ya çekilmez

Emrâh der ki düştüm dile
Bülbül figân eder güle
Güzel sevmek bir sarp kale
Ya alınır ya alınmaz [vr.11a]

Emrâh

Kudretten yaratmış ol Gânî Mevlâ
Yanaklar bir gonca güldür sevdiğim
Severim dilberi derûn-ı dilden
Eğer ister isen öldür sevdiğim

Muhabbet câminı nûş edip kandım
Vücûdum tutuştu, odlara yandım
Sevdâna düşeli Mecnûn'a döndüm
Şimdi vatanımız çöldür sevdiğim

Gel aldanma sakın, bu dünyâ kemdir
Benim 'aklım el'ân ol siyâh bendir
Sorarlarsa sana Emrâh nendir
Sen söyle, kapumda kuldur sevdiğim

...

Dedim dilber dîdelerin ıslanmış
Dedi çok ağladım, sel yarasıdır
Dedim dilber yanakların dişlenmiş
Dedi zülfüm değdi, tel yarasıdır [vr.11b]

Dedim dilber lebin şeker bal olmuş

Dedi bugün bana başka hâl olmuş
Dedim dilber ak gerdânın al olmuş
Dedi çiçek sokdum, gül yarasıdır

Dedim dilber Emrâh ‘aklımı aldım
Dedi şu cihânda beni mi buldun
Dedim dilber niçin sararıp soldun
Dedi hep çektğim dil yarasıdır

Emrâh

Bilmem ne hâldir ey perî-peyker
Güzelliğın artmış ter tâzelenmiş
Nazar mı dokanmış çeşm-i ‘âşıktan
Gül rûhların nasıl mümtâzelenmiş

Kıblegâh edeli kaşı mihrâbın
Hâlâ teşnesiyim la’li şarâbın
‘Aşk ehli yazınca hüsnün kitâbın
Sirişte-yi cânımla şirâzelenmiş

Lutf eyle Emrâh’ı etme bekâdan
Sen perî-zâdesin hazer kıl kandan
Bilmez misin senin gamzen o kandan
Sînemize yâreler ne tâzelenmiş [vr. 12a]

Emrâh

Aramızı karlı dağlar alınca
Gayrı dost iline gidip gelinmez
Yahşi himmet gerek râh-ı talepte
Beyhûde lâf ile menzîl alınmaz

Geçti bu devrânın devri bozuldu
Gülistân bezminin gülleri soldu
Çay taşları yâkût bahâsın buldu
Cevherler ‘ummâna düştü bulunmaz

Emrâhî bu remzin keşfine delîl
İstersen evvelce sen kendini bil
Meşhûrdur, söylenir dillerde ey dil
Sağ iken bir şahsın kadri bilinmez

...

Hâre bend olmuş da bir hâr-ı nâdân
Zu’munca rütbe-i vâlâ beğenmez
Hayvânlıktan çıkıp olmadı insân
Hâlbuki ârif-i dânâ beğenmez

Bakın necâsetten pistir her işi
Kör olsun gözleri, dökülsün dişi

Rabbiyesîr'de var sekiz yanlışı
Derste, medresede mâ'na beğenmez

Emrâhî söylemez böyle mecâzı
Neylesün anlamaz câhil yobazı
Kaz izine benzer yazdığı yazı
Basmahânelerde imlâ beğenmez [vr.12b]

Emrâh

Ben derdim söyleyem, sen dinle kâtip
Vasf-ı hâlim güzel hâna böyle yaz
Bir dem çıkarmasın gönülden beni
Merhametli mihribâna böyle yaz

Merhamet eylesin yâr bendesine
Şâh olan lutf eder efgendesine
Nasıl cevri eylemiş yâr bendesine
Kerem eyle kerem-kâna böyle yaz

Bu 'Âşık Emrâh'ın işi hayâldir
Yârdan ayrılması ne müşkil hâldir
Yâre şekvâ değil bir 'arz-ı hâldir
Başın için ol sultâna böyle yaz

Emrâh

Bir nîm nigâhınla ey kemân-ebrû
Beni virân ettin, ay ciğerim yâr
Kurulu kaşların sîneme karşı
Elif kaddim ettin yây, ciğerim yâr

Aldandın sözüne bir münâfiğın
Nasıl terk eyledin bağı yanığın
Cevrinle eriyen garîp 'âşığın
Elbette demez mi, vay ciğerim yâr

Emrâh bıktı benden el çekti tabîb
Yaralarım sızlar misl-i 'andelîb
Yıkılsa başıma Kûh-ı Serendîb
Demezdîm vallâhî, ay ciğerim yâr [vr.14a]

Mahzûnî Baba'nın Kafiyeleli Güzel Beyitleri, Hem de Cenâb-ı Allâh'a Şikâyeti

Ben de bu dünyâyâ geldim geleli
Gülmedim gülmedim gülmedim gitti
Neyneyim bilmedim kendi hâlimi
Bilmedim bilmedim bilmedim gitti

Kimse bilmez bu Mevlâ'nın işini
'Aşk âteşi yakar bağırim başını
Her zamân akıttım gözüm yaşını

Silmedim silmedim silmedim gitti

Sürmedim dünyâda bir dem-i devrân
Hâlim sana ma'lûm ey Gânî-yi Sübhân
Aradım bulmadım derdime dermân
Bulmadım bulmadım bulmadım gitti

Gamdan âzâd olup asla gülmedim
Târîkine girip bir el almadım
Kâmil mürşîd bulup irşâd olmadım
Olmadım olmadım olmadım gitti [vr.13b]

'Aşk âteşi her dem yakar özümü
Kabûl eyle Mevlâ'm bu niyâzımı
Gidem Beytullâh'a sürem yüzümü
Sürmedim sürmedim sürmedim gitti

Gönül ârzû ediyor Mekke, Hicâz'ı
Mevlâ'm kabul eder ise niyâzı
Tamâm, dürüst kılamadım namâzı
Kılmadım kılmadım kılmadım gitti

Ver benim murâdım ey Bârî Hüdâ'm
Âh-ı feryâdımı duy Bârî Hüdâ'm
Bir işe yarayıp olmadım âdem
Olmadım olmadım olmadım gitti

Gönlümün murâdı Ka'be'ye gitmek
Varıp Beytullâh'ı ziyâret etmek
Malı hayâtımın murâda ermek
Ermedim ermedim ermedim gitti

Zemzem-i şerîfi nûş edemedim
Virâne gönlümü hoş edemedim
Deryâlar misâli cûş edemedim
Dolmadım dolmadım dolmadım gitti [vr.14a]

Her dem zikr ederim ism-i Sübhân'ı
Ezber edemedim 'azîm Kur'ân'ı
Neyneyim bulmadım derde dermânı
Bulmadım bulmadım bulmadım gitti

Derdimin dermânın bulmak isterim
Tavâf, ziyâret kılmak isterim
Mekke, Medîne'de kalmak isterim
Kalmadım kalmadım kalmadım gitti

Beytullâh'ta kılmadım namâzı
Ol Allâh'a edemedim niyâzı
Ne bir şehîd oldum yâhûd gâzî
Olmadım olmadım olmadım gitti

Eyvâh, boşa geçirmişim 'ömrümü

Hayır yola harc etmedim varımı
Fırsat geçti, hiç bilmedim hâlimi
Bilmedim bilmedim bilmedim gitti

‘Ömür sermâyesini yele vermişim
Bütün emeklerim sele vermişim
Sanki bu dünyâda gün mü görmüşüm
Görmedim görmedim görmedim gitti

Hâsılı dünyâda sefâ sürmedim
Geçti ‘ömrüm bir murâda ermedim
Lâleli, sünbüllü bağa girmedim
Girmedim girmedim girmedim gitti [vr.14b]

Çâdır kurup yaylalara konmadım
Soğuk sularından içip kanmadım
Nasîb olup bir de ata binmedim
Binmedim binmedim binmedim gitti

Ne ma’rifet verdin ne san’at verdin
Ne saltanat verdin ne devlet verdin
Ne de bir hayırlı bir evlâd verdin
Encâmı gülmedim gülmedim gitti

‘Aşk âteşi her dem yanar özümde
Âh neyneyim dermân yoktur dizimde
Mevlâ’m murâdımı koyma gözümde
Ermedim ermedim ermedim gitti

Mecnûn oldum ‘akıl yoktur başımda
Ciğer kebâb oldu ‘aşk âteşinde
Kaç def’a pîrimi gördüm düşümde
Sormadım sormadım sormadım gitti

Ey sefîl Mahzûnî, yalvar Allâh’a
Du’âlarım vâsıl olmaz dergâha
Seyyâh olup gidem ol Beytullâh’a
Olmadım olmadım olmadım gitti [vr.15a]

Mahzûnî Baba’nın Gönlü Ma’sûkunu Görmek İsteyip Gönlü Cûşa Gelip Ma’sûkuna Söylediği Kafiye, Güzel Beyitler. Aldı Bakalım Ne demiş

Gönül, kalk gidelim yâri görmeye
Gül yüzlü yârimi göresim geldi
Dostun hâli hatrını sormaya
Yüzlerim yüzüne süresim geldi

Gönül arzû eder yâri görmeyi
Dostun gonca güllerini dermeyi
Ela gözlerine çekmiş sürmeyi
Gonca güllerini deresim geldi

Koklasam yanağının gülünü
Nasîb olsa sarsam ince belini
Ema edeyim leblerinin balını
Şeker leblerini sorasım geldi

‘Âşık oldum mâh cemâlin görünce
Koynunda memeler benzer turunca
Gül yüzlü yârımı tenhâ görünce
Soyunup koynuna giresim geldi

Seyr ettim gerdânda açılmış gülleri
Dökülmüş gerdâna ibrîşim telleri
Kudretten kanlı mübârek elleri
Kollarım boynuna sarasım geldi [vr.15b]

Nazar ettim, kınâlamış elini
Ema edeyim leblerinin balını
Fırsat bulup sarsam ince belini
İnce bellerinden sarasım geldi

Ela gözlerine meste dediler
Siyâh zülüfleri deste dediler
Gül yüzlü sevdiğim haste dediler
Gidip hâllerini sorasım geldi

Divâne gönlümün yoktur karârı
Günbegün artmakta feryâdı, zârı
Ne yapsam sönmez bu ‘aşkın nârı
Dostun ataşına yanasım geldi

Siyâh zülüflerin yüzünde perde
Turunç memelerin dermândır derde
‘Âşkına düşeli ‘akıl yok serde
Yolumda cânımı veresim geldi

Mecnûnu olmuşum çeşm-i mestânın
Gönlü perişân, zülfü reyhânın
İnsâf eyle zâlim yok mu imânın
Bir gece koynuna giresim geldi [vr.16a]

Cândan geçtim sana meyil vereli
‘Âşık oldum mâh cemâlin görelî
Merhem kabûl etmez sînem yareli
Sînesin sîneme sarasım geldi

Bir tenhâda gördüm, hayli konuştum
Dostun âteşiyle yandım tutuştum
Dedim nâzlı yâre, bahtına düştüm
Soyunup koynuna giresim geldi

Bir yâdigâr verdi bin nâz ederek
Mübârek gerdânın beyâz ederek
Dedi sunam, buna sabr etmek gerek

Sabra mecâlim yok, ölesim geldi

Dedim nâzlı yâre, gel etme zulüm
Kabûl eyle beni, kapunda kulum
Yanaklar kırmızı, ey gonca gülüm
Gonca güllerini deresim geldi

Mahzûnî, Mevlâ'dan dilersin dilek
Dostu almadan, aldı o zâlim felek [vr.16b]
İstedim, yâr ile berâber ölek
Birlikte mezâra giresim geldi

Mahzûnî Baba'nın Derûnuna Âteş Düşüp 'Aşk İle Söylediği Kafiye, Güzel Beyitler. Aldı Mahzûnî

Ela gözlerine hayrân olduğum
Mübârek cemâlin görsem nic' olur
Kul olup da kapusunda kaldığım
Yüzlerim yüzüne sürsem nic' olur

Siyâh zülfün mâh yüzüne dökülmüş
Hilâl kaşlarına sürme çekilmiş
Şîrîn leblerine şeker ekilmiş
Şeker leblerini sorsam nic' olur

Ak gerdânda dâne dâne benleri
Sırma gümüşüne benzer her yeri
Cân-ı dilden sevdim nâzlı dilberi
İnce bellerinden sarsam nic' olur [vr.17a]

Cemâli mâhitâb, gerdânı beyâz
Gözleri sürmeli, dudağı kiraz
Ağ göğsün üstünde beş vakit namâz
Hak nasîb eylese, kılsam nic' olur

Sürmeler çekilmiş hilâl kaşına
İnsâf eyle gözlerimin yaşına
Mevlâ'm nasîb etse, çıksam döşüne
Vuslat murâdına ersem nic' olur

İnsâf eyle ey gözleri himârım
Gece gündüz âteşine yanarım
Gönül haste bir çift bûse umarım
Bize bir çift bûse versen nic' olur

Ak gerdânda güllerini koklasam
Ölenece bergüzârına saklasam
İzin versen her yerini yoklasam
Bir gece koynuna girsem nic' olur

Mevlâ'yı seversen eyleme kâhir
Gizli sırlarımı eyleme zâhir

Kaşları sürmeli, gözleri cevâhir
Sîneni sîneme sarsam nic' olur [vr.17b]

Bir yâdigâr alsam zülfün telinden
Koklasam yanağının gülünden
Nasîb olsa sarsam ince belinden
Ben de murâdına ersem nic' olur

Dedim dilber, insâf eyle hâlîme
Düşürdüm gönlümü kanlı zâlîme
Bir tenhâda geçer ise elime
Yâri bir tenhâda görsem nic' olur

Kırmızı yanaklar Yûsuf elması
'Aklımı başımdan aldı gülmesi
'Ayıp değil yâr yolunda ölmesi
O yârin yolunda ölsem nic' olur

Siyâh zülûf mâh yüzüne yayılır
Cemâlin görünce 'aklım bayılır
Yâr yolunda ölen şehîd sayılır
Yâr yolunda şehîd olsam nic' olur

Ela gözler kasd ediyor cânıma
Bilmem küskün müdür, gelmez yanıma
Mevlâ'yı seversen girme kanıma
Şu benim murâdım versen nic' olur [vr.18a]

Ağzının içinde dişleri inci
Güzeller içinde gayet birinci
Dertlere dermândır çifte turuncu
Ağzıma alıp da sorsam nic' olur

Medhini söylerim kaşı kemânın
Mecnûn'u olmuşum saçı Leylâ'nın
İnsâf eyle gayrı, yok mu imânın
Bir gece koynuna girsem nic' olur

Kaldır nikâbını, görem yüzünü
Çekemiyom cilve, cünbüş, nâzını
Kudretten sürmeli kara gözünü
Öpsem leblerinden sorsam nic' olur

Ey Mahzûnî, niçin yanarsın böyle
Her olur olmaza kanarsın böyle
Hâr olmuş güllere konarsın böyle
Ölmeden yârîmi sarsam nic' olur [vr.18b]

Mahzûnî Baba'nın Derd-i 'Aşkıyla söylediği Kafiye, Güzel Beyitler. Aldı Mahzûnî Bakalım Ne Dedi

Mâhî gözlüm, âteşine yanmışım
Demek birgün nedir senin hallerin
İçip 'aşkın bâdesinden kanmışım
Kandî 'asel şekerlerin balların

Her nerden baksam gelir doğruma
O rakîpler perde çeker uğruma
Çıkar ak gerdânın yeter bağrına
Sersem olup döküldükçe tellerin

'Aklımı başımdan aldın yitirdin
Lokmân oldun, yarelerim bitirdin
Al yanakta gonca güller bitirdin
Desteleyip dermek ister güllerin

Cân dayanmaz cilve, cünbüş, nâzına
Dur şâhinîm, kondur beni bâzına
Sürmeler çekmişsin kanlı gözüne
Kudurdun mu, kanlanmış ellerin [vr.19a]

Yeşilin yakışır alın üstüne
Diller kaymak çalar balın üstüne
Ne güzel yakışır şalın üstüne
Zer kemer bağlamış ince bellerin

Nâz eyleme bana, bağrım eziktir
Bir çift bûse versen, câna azıktır
Şîrîn kelâmıların gülden nâzıktır
Şekere belenmiş dudu dillerin

Ben cân-ı gönülden severin seni
Mevlâ'yı seversen, sen de sev beni
Ak gerdân üstünde besle yâr beni
Karşusunda 'adûların, ellerin

Ey Mahzûnî, dostun gönlü ellerde
Ârzûmânım kaldı ince bellerde
Ben sefîl, sergerdân gurbet ellerde
Kapusunda boynum eğem ellerin [vr.19b]

Mahzûnî Baba'nın Yanık, Güzel, Kafiye Beyitleri

Ey zülfü siyâhım, melek bakışlım
Cân sana yeşilde, allarda kurbân
Yanakları misk ü 'anber kokuşlum
Lâleler, sünbüller, güller de kurbân

Sîm ebrûdur ak gerdâna dökülen
Al yanağa misk ü 'anber ekilen

Bölük bölük yaylalara çekilen
'Aşâ'ir, kabâ'il, eller de kurbân

Gönül her mihnetin defterin dürdü
Suna boylum beliklerin kim ördü
Cerid'i, Avşar'ı, Türkmen'i gördü
Nice bin köleler, kullar da kurbân

Açılmış gerdânda goncadır gülün
Ne güzel yakışır yeşilin alın
Bal ile şekerden tatlıdır dilin
Diline şekerler ballar da kurbân

Kusûrum irakîpler engeller
Siyâh zülûf mâh yüzünde çengeller
Ara yerde irakîpler engeller
Efsâne söyleyen diller de kurbân [vr.20a]

Mahzûnî Baba'nın Yâdigârı Kafiye, Güzel Beyitleri. Aldı Bakalım.

Gerçek beni cândan severdin amma
Esrârımı bildirmedin, ne fayda
Olur olmaz rakîplere dil verdin
Ara yerden kaldırmadın, ne fayda

Tûfân olsan, akıttırdın seyleri
Merd eyledin kötülerini, elleri
Ben seninim diye döktün dillerini
Yarım sâ'at güldürmedin, ne fayda

Bir zamânda çekdiceğim doğudu
Benden gayrı bir eğlencen yoğudu
Yüze gülmekte tatlı dilin çoğudu
Bize murâd aldırmadın ne fayda

Coşkun sular gibi çağlattın beni
'Aşkın âteşine dağlattın beni
Güldürmedin, dâ'im ağlattın beni
Gözüm yaşın sildirmedi, ne fayda

'Aşkına düşeli 'akıl yok serde
Cemâlin görelî düşmüşem derde
Siyâh zülûflerin yüzünde perde
Nikâbımı kaldırmadın, ne fayda

N'olur zâlim, bir gün hâlim sormadın
İkrâr verdin, ikrârında durmadın [vr.20b]
Bize bir çift bûse lâyıık görmedin
Leblerini sordurmadın, ne fayda

Cemâlin görünce mestâne oldum
'Aşkına düşeli divâne oldum

Derd-i hasretinle sarardım soldum
Âhir beni güldürmedin, ne fayda

Her zamân ‘aşkınla yanarım böyle
Ölürem yolunda, merhamet eyle
Benim âhım sana kalır mı öyle
İnce belden sardırmadın, ne fayda

Dilber olanlarda merhamet gerek
İzin ver, gerdânda güllerin derek
Sabra karârım yok, yanıyor yürek
Dudaklardan emdirmedin, ne fayda

Mahzûnî’yem, beni irşâd etmedin
Kendin Şîrîn’e, beni Ferhâd etmedin
Ya öldürüp yâhûd âzâd etmedin
Yâhûd murâd aldırmadın, ne fayda [vr.21a]

Mahzûnî Baba’nın Sevdiği İle Görüşüp Dostun Cemâline Karşı Söylediği Muhabbetnâme, Hem de Kafiyeli, Güzel Beyitleri. Aldı Mahzûnî

Bugün bir güzeller şâhını gördüm
Vücûdum şehrin köze düşürdü
Yandırdı sînemi hecr ile nâre
Meyl-i muhabbeti bize düşürdü

Görünce mest oldum, ‘aşlını sordum
Dedi gitme, bana dur dedi, durdum
Kaldırdı nikâbın, cemâlin gördüm
Cemâlin şem’ini yüze düşürdü

Ak gerdâna siyâh benler(i) düzülmüş
Nazar ettim, göğsün bendi çözülmüş
Şîrîn leblerine şeker ezilmiş
Hayli hasbihâlin söze düşürdü

‘Aklımı başımdan aldı bakışın
Ak gerdânda elvân elvân nakışın
Misk ü ‘anber güller gibi kokuşun
Verdiği ikrârı yaza düşürdü [vr.21b]

Açılmış gerdânda goncadır güller
Sarmağa lâyıktır, incedir beller
Dökülmüş gerdâna ibrîşim teller
Taramış zülfünü yüze düşürdü

Siyâh zülûf ak gerdâna dökülmüş
Yanaklara misk ü ‘anber ekilmiş
Ela gözlerine sürme çekilmiş
Siyâh sürmeleri göze düşürmüş

Mahzûnî der, yandım ol hilâl kaşına

‘Aşkına düşeli döndüm sarhoşa
Bu dertli sînemi yaktın âteşe
Nâr-ı hasretiyle köze düşürdü

[vr.22a] *(Bu sayfa boş bırakılmıştır)*

[vr.22b] **Mahzûnî Baba’nın Ma’şûkuna Karşı Söylediği Güzel Beyitler. Aldı Mahzûnî. Muhabbetnâme. Kafiyele Koşma.**

Ela gözlü benli dilber
Bakışın bağırimi deldi
Ak gerdânda elvân elvân
Nakışın bağırimi deldi

Ela gözlü telli suna
Gönül ‘âşık oldu sana
Ak ellere elvân kına
Yakışın bağırimi deldi

Siyâh saçın sünbül gibi
Tatlı dilin bülbül gibi
Açılmış gonca gül gibi
Kokuşun bağırimi deldi

Dilin tatlı, lebin şeker
Memeler gül gibi kokar
Sunam keklik gibi seker
Sekişin bağırimi deldi

Rakîp karşısında duram
Sırrımı yâdlara verem
Zülûfler bükülmüş sıram
Büküşün bağırimi deldi

Siyâh kaşların yây gibi
Yüzlerin dolu ay gibi
Bahârda coşkun çay gibi
Akışın bağırimi deldi

Sunam durmuş bize bakar
Sinem âteşlere yakar
Misk ü ‘anber gibi kokar
Kokuşun bağırimi deldi

Zülûfler gerdâna döker
Sünbül saçın yere döker
Seherde ay gibi doğar
Doğuşun bağırimi deldi ⁵

Sunam çekilmez nâzların

⁵ Bu kısımdan sonrası [21b]’de yazılmıştır.

Baldan tatludur sözlerin
Sürmeli kara gözlerin
Bakışın bağrımı deldi

Yaktın beni ataşlara
Yangınam hilâl kaşlara
Ne taktın sümbül saçlara
Takışın bağrımı deldi

Bu Mahzûnî yanar böyle
Ak gerdânın üstü yayla
Bir çift bûse ihsân eyle
Öpüşün bağrımı deldi

Âşık Mahzûnî, Cönk, vr. 1a

مخبردی بانی بیله مشهوره برجا بیله بیله
اللا کون لری بی سود یکم د یلیس
آچ کوسک بندن کایان ایله باری
بیزه نصیب اولمان ذره و صلیتک
یاد لر اولغنه آت ایله باری
در تلدر سنایک یار بیل کوسک
نکور صونام بکا بر پوس ویرسک
ساقیب قورقسیندن ورامام دیرسک
اونراقدن کچرکن کوز ایله باری
مخازری سودانیک شرنندن کچه
فکر ایدوبخس نی شرنندن کچه
قرشودنه قرشیه کردانیک آچده
شوغمالی کوهلی شانرا ایله باری
اکر صونام اقرار یکده دورمانسک
مرحت ایلهب حالیم صورمانسک
اکر بیزه برحییت پوس ویرمانسک
کل اولور یا نه ناز ایله باری
مبارک جمالیک کورمک استریم
غونجه کولگری دیرمک استریم
صویونوب قویونوکه کیرمک استریم
براز قوشیام سوز ایله باری

Âşık Mahzûnî, Cönk, vr. 1b

کل سو دیم حاریلوبده بیتالیم
غمی ساوه تی باشدنه آتیلیم
نولور صونام جانی جاننه قنالییم
کوکلیک مرادی قنویونکه کیرمک
اق کردنده غونجه کوللری دیرمک

استریم یوزلریم یوزو که سورمک
ای کبی یارلامیش یوزایله باری
انصاف ایله طالیم اولور دیمینی
بوزو طش کول کبی صولدر دیمینی

ناری حسره تکلمه یاندر دیکه بینی
یا قوب آتشیگله کوزر ایله باری
حزونی دیر بکا ظلم ایلمه
یسقوب خاطر بی آچی سولیمه

بو کویلی شهرینی ویران ایلمه
یتر بو جغای آنرا ایله باری

مخروف بابا نيه كوزو لكه مناسب قافيه لي كوزل بيتلري
الدي بقا ليم نه سويلدي

Buna 42

بر كوزل انا دن طرغدي نرمان
كوزل اوله جني كوزوندن بللي

اوزون اولور كيريلور صيقا اولور
كندنيك الواني يوزوندن بللي
اوچ ياشنده سياه لينر كوزلري
بيشي ياشنده المالينر يوزلري
يدي ~~ممنده~~ چي چكيا نازلري

نه كوزل جلوه سي نازندن بللي

دقوزه كرنج اولور اوسته
اون ياشنده غونجه كوللري دسه

اونبريده كوزل اوتر قصده
اولوشور دور ناسي قازندن بللي

اون ايكده كير كوزل دونلره

~~اون قيار دايلي~~

اون اوچونده قيار دايچانلره

اون دور دنده كوز الدرير قانلره
قولنده شاهن بازنندن بللي

مخزونی با ایه مصشوقنه قرشو سولیدای کوزل
 بیتاب الدی مخزونی حبت نام قافیله قوشمه

الاکوزلی بکلی دلیر باقشیک بفرعی دلدی
 آق کوردانده الوان الوان ناقشیک بفرعی دلدی
 الاکوزلی تلی صونا کولیل عاشیق اولدی سنا
 آق الله الواقینه باقشیک بفرعی دلدی
 سیاه حاجیک سونول کبی داتلی دیک بیل کبی
 آچلمیش غونجه کول کبی قوششیک بفرعی دلدی
 دیلیرک داتلی لیرک شکر مملر کول کبی قور
 صونام کلاک کبی سکر ساکشیک بفرعی دلدی
 رقیب قرشوشنده دورم سربکی یادله ویرمه
 ذولظری کوطش صرم بوکوشیک بفرعی دلدی
 سیاه تشکر بای کبی یوزلرک ضولوا کبی
 بهارده جوشقون چای کبی آقشیک بفرعی دلدی
 صونام نورمشی بزه بقار سینام آتنده بقار
 مسکی عنبر کبی قور قوششیک بفرعی دلدی
 ذولظری کوردانی دکر سونول حاجیک بره دکر
 سکرده ای کبی دغار دغشیک بفرعی دلدی

